

Effektvurderingsrapport
2015

Fonden for **økologisk landbrug**

Indhold

Indledning	4
Overordnede resultater af effektivurderingerne	8
Økologiske markforsøg – højere udbytte og mere robust produktion i kløvergræs og vårsæd	9
Økologiske Food Fighters 2015	16
Bilag: Metode	20

1

1.0 Indledning

1.1 Formål med effektivurderingerne

Formålet med at gennemføre effektivurderinger er tosidet.

For det første gennemføres effektivurderinger for at kontrollere og få dokumenteret viden om anvendelsen af bevillingsmidlerne. Herved opnås indsigt i, i hvilket omfang projekterne lever op til den formålsbeskrivelse, der er anført i ansøgningen til fonden.

For det andet gennemføres effektivurderingerne for at opnå læring og større kendskab til, hvilke konkrete resultater og effekter projekterne munder ud i. I den forbindelse sættes der ikke mindst fokus på, hvordan resultaterne videreformidles og implementeres af slutbrugerne. Sidstnævnte kommer ikke kun den enkelte slutbruger til gavn men også samfundet og samfundsøkonomien

Effektivurderingerne gennemføres med udgangspunkt i Fødevareministeriets bekendtgørelse for landbrugets fonde, hvoraf det fremgår:

"...det påhviler fondene at vurdere effekten af udvalgte aktiviteter".

1.2 Metode

Fonden for økologisk landbrug bevilliger hvert år inden for den ordinære runde støtte til mellem 20-70 projekter inden for hovedformålene i landbrugsstøtloven. Projekterne er forskellige i deres formål, indhold, projektperiode, størrelse m.v.

For at gøre sammenligning på tværs af de effektivurderede projekter mulig og meningsfuld er det afgørende, at effektivurderingen tager udgangspunkt i den samme teoretiske ramme.

Forandringsteorien udgør et godt teoretisk fundament, når projekter skal effektivurderes, idet den gør det muligt at følge målene for et konkret projekt fra initiering til afslutning. Med udgangspunkt i forandringsteorien for det enkelte projekt er effektivurderingerne gennemført med anvendelse af 'målopfyldelses- og effektevaluering'.

Fonden for økologisk landbrugs bestyrelse besluttede i september 2015, at alle projekter i Fondens ordinære pulje skal effektivurderes. Et projekt meddelte inden afrapportering, at projektet ikke ville blive gennemført i 2015, hvorfor det ikke er blevet effektivurderet. I Fondens ordinære pulje for 2015 er der en underrepræsentation af afsætningsprojekter, da de i perioden i vid udstrækning er repræsenteret i Fondens særlige pulje hertil samt i puljen for grønne ildsjæle. Tilskudsmodtagerne i Fondens ordinære pulje for 2015 er:

- Aarhus Universitet
- Agrologica
- Danmarks Tekniske Universitet
- Dyrenes Beskyttelse
- Krogerup Avlsgaard
- Landbrug & Fødevarer
- SEGES
- Westergaards Planteskole
- Økologisk Landsforening

For 2015-projekterne betyder det, at 38 projekter har besvaret et effektivurderingsskema. Skemaet sætter fokus på, hvilke resultater projekterne har afstedkommet, og hvilke effekter for landmanden og samfundet de potentielt kan få.

For at imødekomme forskelligheden i de vurderede projekter er der anvendt tre forskellige skemaer til indsamling af information. Skemaerne er fordelt efter projekternes hovedformål. Der anvendes således et separat skema til vurdering af henholdsvis

- afsætningsfremme
- forskning og forsøg, samt
- generelle projekter omfattende rådgivning, sygdomsforebyggelse, sygdomsbekæmpelse, dyrevelfærd, kontrol og uddannelse.

En nærmere beskrivelse af metoden findes i bilaget bagerst i rapporten.

1.3 Udvalgte projekter til effektiviseringsrapporten

Bestyrelsen for Fonden for økologisk landbrug har besluttet, at to projekter skulle interviewes til brug for denne rapport. Disse projekter har således både besvaret et effektiviseringskema og deltaget i et interview.

De udvalgte projekter er:

1. SEGES: Økologiske markforsøg – højere udbytte og mere robust produktion i kløvergræs og vårsæd
2. Landbrug & Fødevarer: Økologiske Food Fighters 2015

For de to udvalgte projekter kan følgende effekter fremhæves:

1. **Økologiske markforsøg – højere udbytte og mere robust produktion i kløvergræs og vårsæd** har opnået øget viden om, hvordan udbytte og robusthed i vårhvede og vårbyg kan øges gennem gødskning og øget udsædsmængde. Disse resultater kan være med til at øge afgrødens konkurrenceevne i forhold til frø- og rodukruddt. Herudover har projektet undersøgt, om en ændring i artssammensætningen i kløvergræs-blandingen kan være med til at imødekomme producenterne ønske om at lade kløver græsmarkerne ligge i flere år, end det er muligt på nuværende tidspunkt.
2. **Økologiske Food Fighters 2015** har ved hjælp af et gennemprøvet koncept bidraget til at sikre vedvarende fokus på muligheder i den økologiske sektor blandt kommende madprofessionelle, både i forhold til deres egen personlige muligheder indenfor økologien, men også i forhold til at øge synligheden af økologien på fødevarerud-dannelserne.

2.0 Overordnede resultater af effektivurderingerne

2.1 Projekttilskud og gearing i 2015

Tabel 1. Størrelse og gearing

	FØL 2015, 1000 kr.	Totalt 2015, 1000 kr	GEARING
Afsætningsfremme (n=3)	1.113	1.113	1,00
Forskning og forsøg (n = 23)	5.338	8.652	1,62
* Generelt (n=12)	4.121	7.308	1,77
I alt	10.572	17.073	1,61

Anm.: * generelle projekter omfattende rådgivning, sygdomsforebyggelse, sygdomsbekæmpelse, dyrevelfærd, kontrol og uddannelse.

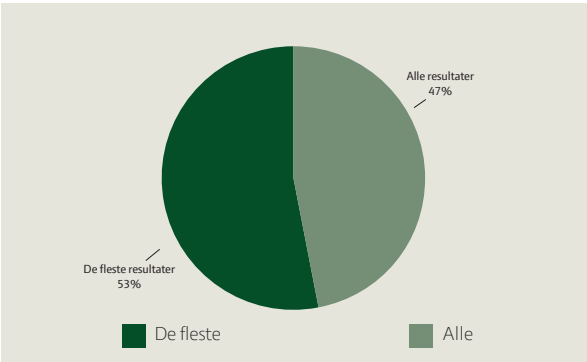
De 38 effektivurderede projekter i Fonden for økologisk landbrug har i 2015 anvendt 10,6 mio.kr fra Fonden for økologisk landbrug. De 10,6 mio.kr. har genereret aktiviteter for samlet set 17,1 mio. kr., hvis man medtæller de midler, som projekterne har fået tilført fra anden side og selv har bidraget med. Dette giver en gennemsnitlig gearingsfaktor på 1,61 svarende til, at der for hver 100 kr. bliver genereret aktiviteter for 161 kr. Faktoren varierer mellem projekttyper, som det fremgår af tabel 1.

2.2 Projekternes opnår de forventede resultater

Alle de 38 effektivurderede projekter vurderer, at de har opnået alle eller de fleste af de resultater, som de forventede, da projektet blev igangsat. 47 pct. vurderer, at alle resultaterne er indfriet, mens de resterende 53 pct. vurderer, at de fleste af de forventede resultater er blevet indfriet, jf. figur 1 nedenfor.

Projekterne lever dermed grundlæggende op til de mål, der er sat, og som fondsbestyrelsen har bevilget midler til. For de resterende projekter, som ikke har opnået alle forventede resultater, er de væsentligste årsager, at ekstern finansiering enten ikke er bevilget som forventet, eller at der af forskellige årsager har været udfordringer med vejret i 2015, sen høst og usikre resultater

Figur. 1. Resultatopnåelse (n=38)

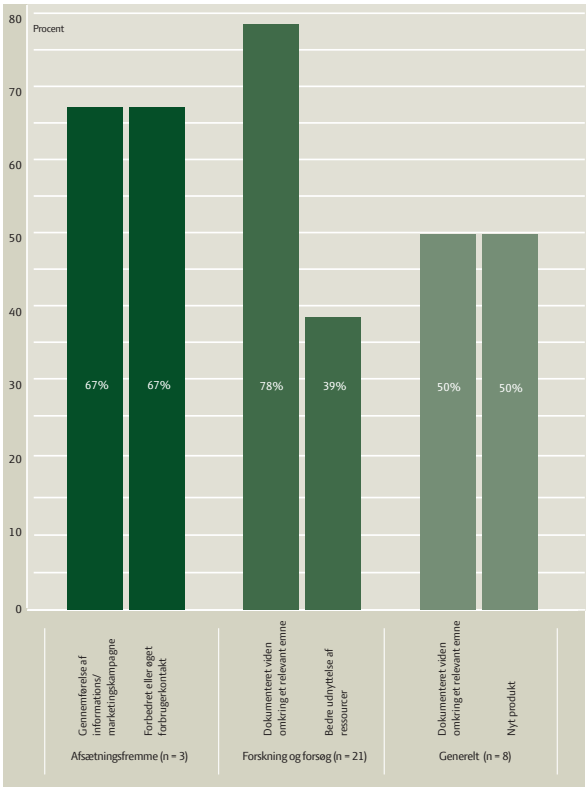

For projekter med fokus på afsætningsfremme giver 67 pct. af projekterne udtryk for, at gennemførelse af informations- eller marketingkampagne er et af de væsentligste resultater, mens samme andel angiver, at projekterne primært har bidraget til at øge eller forbedre forbrugerkontakten, jf. figur 2.

For forsknings- og forsøgsprojekterne angiver 78 pct., at det primære resultat har været at få dokumenteret viden omkring et specifikt emne, og 39 pct. udtrykker, at bedre udnyttelse af ressourcer er blandt de væsentligste resultater.

For de øvrige, generelle projekter (rådgivning, sygdomsforebyggelse, sygdomsbekæmpelse, dyrevelfærd, kontrol og uddannelse) angiver halvdelen, at dokumenteret viden er blandt de vigtigste resultater, og herudover angiver ligeledes halvdelen, at projektet bidrager til udvikling af nye produkter.

Figur 2 – Primære resultater (sandsynligheder 0-100)

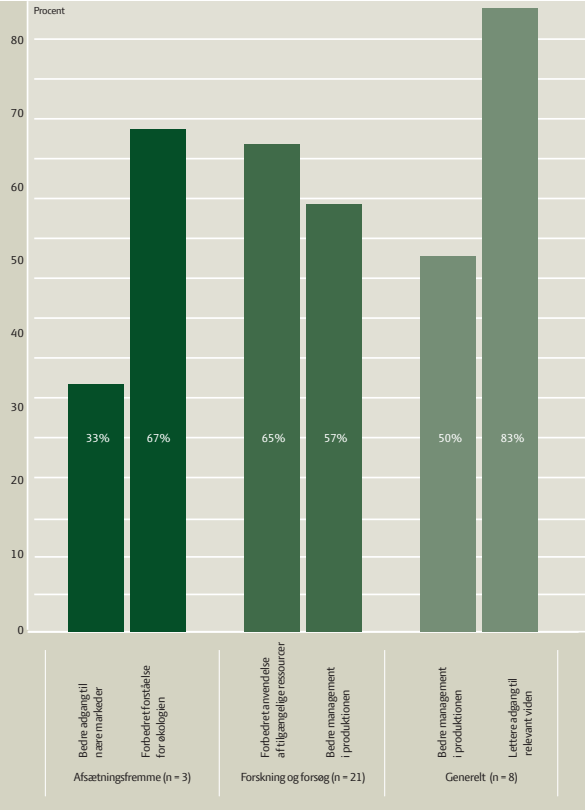
2.3 Effekterne kommer både landmænd og samfund til gode

Fonden for økologisk landbrugs formål er at styrke den økologiske sektors udvikling og konkurrenceevne. I henhold til fondens strategi for 2015 skal målet blandt andet nås gennem fokus på specifikke emner som recirkulering, klima- og miljø, erhvervsmuligheder, kampagner og forbrugernære aktiviteter samt produktionsforberedende tiltag inden for såvel den animalske som vegetabiliske produktion. Dertil har Fonden prioriteret, at projekterne hurtigt kan implementeres, er baseret på aktuel viden og har et integreret formidlingspotentiale.

En stor del af projekterne vurderer, at effekterne for landmanden er såvel bedre anvendelse af ressourcer, bedre management i produktionen, lettere adgang til relevant viden, bedre adgang til nære markeder samt en øget forståelse for økologien, jf. figur 3.

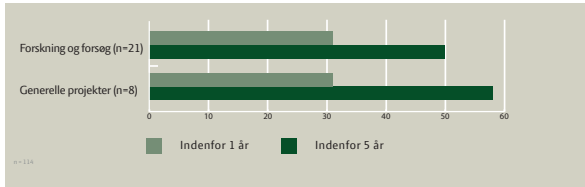
Blandt de mulige producenter, der kan opnå gavn af

Figur 3. – Brugerrettede effekter

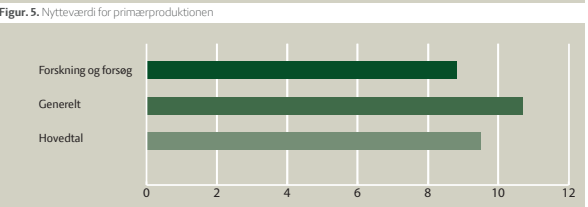
projekternes resultater, forventes 31 pct. afproducenterne at implementere projektets resultater inden for 1 år, jf. figur 4. Tallet er ens for både forsknings- og forsøgsprojekter og generelle projekter. På længere sigt forventes resultaterne fra de generelle projekter at blive implementeret blandt lidt flere producenter end resultaterne fra forsknings- og forsøgsprojekter. For begge typer af projekter indikerer det, at de er anvendelsesorienterede og direkte brugbare i produktionen. Effekterne stemmer således godt overens med fondens strategi, både når det gælder deres indhold og deres potentielle udbredelse i sektoren.

Figur. 4. Implementeringshorisont (% af mulige)

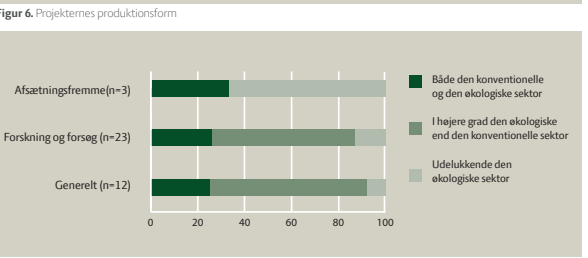

Såfremt primærproducenterne implementerer projekternes resultater, vil det få direkte betydning for deres bundlinje. Nyttéværdien viser den forventede effekt på bundlinjen for producentgruppen som helhed.

Det er projekternes vurdering, at de generelle projekter genererer relativt større nytte for primærproducenten end forskningsprojekterne, men for begge projektyper indikerer nytteværdien, at projekterne forventer at kunne forbedre bundlinjen blandt sektorens producenter med gennemsnitligt 9,5 pct., jf. figur 5. Projekterne indenfor afsætningsfremme er ikke medtaget, da effekten på producenternes bundlinje er mere indirekte og langsigtet.

De økonomiske effekter kommer primært kommer de økologiske producenter til gode, men skaber også i nogen grad resultater, der er til gavn for såvel de økologiske som de konventionelle producenter. Både de generelle projekter og projekterne indenfor afsætningsfremme vurderer, at resultaterne i vidt omfang kan anvendes til gavn for begge produktionsformer. Indenfor forsknings- og forsøgsprojekterne ses en større spredning, idet projekterne i højere grad er målrettet en af de to produktionsformer, jf. figur 6.

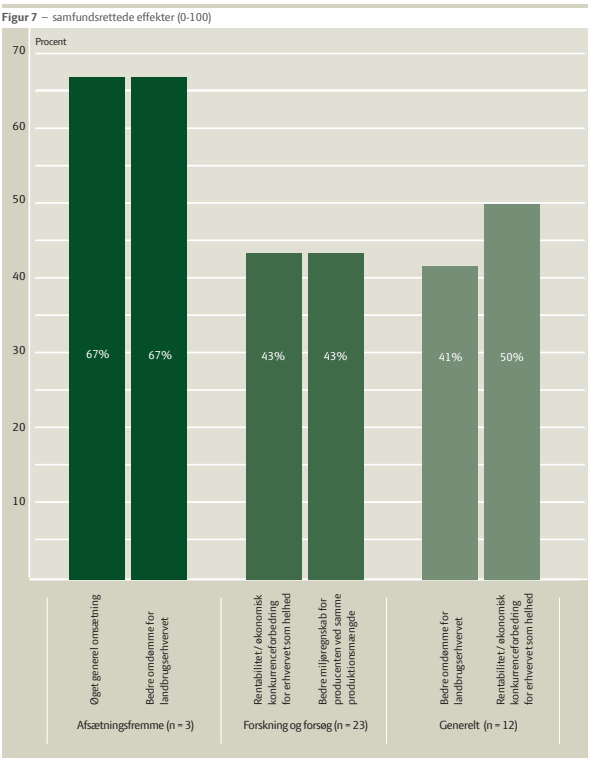
Ud over at tilgodese den enkelte producent kommer projekterne i høj grad også samfundet som helhed til gavn. Indenfor de forskellige projektyper ses en

forskellig prioritering af indsatsområde, men fælles for dem alle er, at de hver især bidrager til sektorens konkurrencedygtighed.

De projekter, der har direkte fokus på afsætning, bidrager især til mere generel afsætning og forbedring af erhvervets omdømme.

For forsknings- og forsøgsprojekterne er der i højere grad fokus på at realisere erhvervets potentiale, ligesom der er et stort fokus på dyrevelfærd.

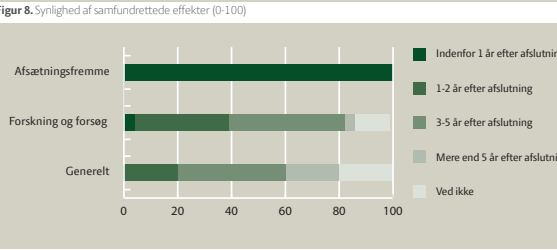
I de generelle projekter er der i høj grad fokus på at håndtere de veterinære og sygdomsmæssige problemstillinger, som er en vigtig forudsætning for produktiviteten og sikkerheden i afsætningen.

Synligheden af de enkelte effekter varierer mellem de enkelte projektyper.

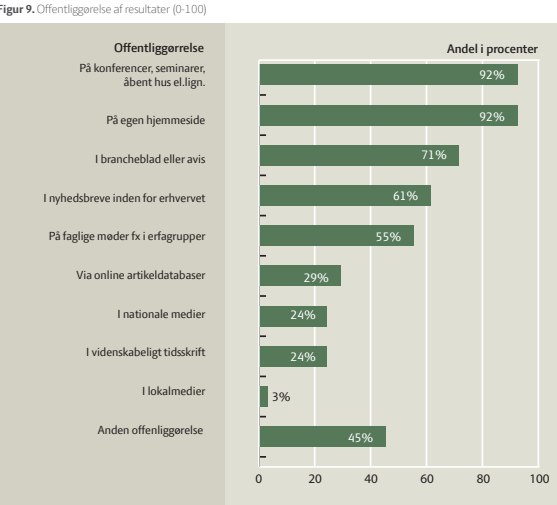
På tværs af projektyperne forventes projekterne overvejende at virke relativt hurtigt - indenfor 1 år efter afslutning af projektet.

Særligt indenfor områderne forskning og forsøg og afsætningsfremme har det dog i nogle projekter været svært at vurdere, hvornår effekterne viser sig.

2.4 Offentliggørelse og implementering

Tilskudsmodtagernes hjemmesider er den kanal, der for langt de fleste projekters vedkommende bliver anvendt, når resultaterne skal offentliggøres. Herved sikres, at resultaterne er umiddelbart tilgængelige for alle interesserede. En stor del af projekterne gør også brug af andre kanaler, herunder konferencer, branchblade, faglige møder, nyhedsbreve m.v., jf. figur 10.

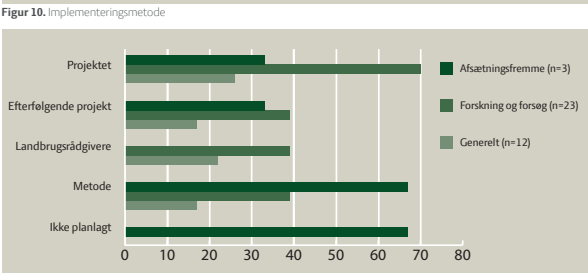

Herved sikres, at resultaterne er umiddelbart tilgængelige for alle interesserede.

Det er hensigten, at offentliggørelse af resultaterne skal give primærproducenterne og øvrige markedsaktører den nødvendige information for at kunne implementere resultaterne på deres egen bedrift eller virksomhed, samt give videninstitutioner mulighed for at fortsætte forskningen på et givent område.

I flere tilfælde kan der dog være behov for at have en decideret implementeringsindsats i projektet, hvor producenterne bliver rådgivet mere direkte, end det er muligt via artikler og konferencer.

Kun et enkelt projekt har ikke planlagt nogen form for implementering. Mellem de forskellige projektyper ses i figur 10 de foretrukne metoder.

I det følgende gennemføres konkret effektvurdering af to udvalgte projekter.

3.0 Økologiske markforsøg – højere udbytte og mere robust produktion i kløvergræs og vårsæd

Fakta om projektet:

Projektets titel:

Økologiske markforsøg – højere udbytte og mere robust produktion i kløvergræs og vårsæd

Tilskudsmodtager: SEGES P/S

Bevilling fra Fonden for økologisk landbrug i 2015:
592 t.kr.

Projektets samlede budget i 2015:
592 t. kr.

Projektperiode: 1. januar 2013 – 31. december 2015

Projekts samlede budget i projektperioden:
2.075 t.kr.

Økologiske markforsøg – højere udbytte og mere robust produktion i kløvergræs og vårsædhar

opnået øget viden om, hvordan udbytte og robusthed i vårhvede og vårbyg kan øges gennem gødskning og øget udsædsmængde. Disse resultater kan være med til at øge afgrødens konkurrenceevne i forhold til frø- og rod ukrudt. Herudover har projektet undersøgt, om en ændring i artssammensætningen i kløvergræs-blandingen kan være med til at imødekomme producenternes ønske om at lade kløvergræsmarkerne ligge i flere år, end det er muligt på nuværende tidspunkt.

3.1 Projektets baggrund og formål

Sammenlignet med den konventionelle produktion er udbyttet i den økologiske planteproduktion typisk” noget lavere, og det er derfor et ønske blandt de økologiske planteavlsbedrifter at få løftet udbyttet samt at få sikret udbyttestabiliteten. Et løft kan være med til at sikre, at økologi vedbliver med at være den foretrukne produktionsform på disse bedrifter samt give incitament til, at yderligere landmænd har lyst til at omlægge til økologi. Det er derfor projektets formål at bidrage til, at der sker en fortsat udvikling af den økologiske produktion gennem højere udbytter og mere robuste økologiske afgrøder.

For de økologiske mælkeproducenter er der et ønske om at kunne lade kløvergræsmarkerne til afgræsning ligge i tre - fem år uden, at det går ud over udbytte og kvalitet. Der er flere fordele derved. For det første vil der være færre etableringsomkostninger over perioden, og for det andet vil det være muligt i en længere periode at have køerne græssende på de marker, der ligger tæt på gården.

Projektet fokuserer på vårsæd og kløvergræs, idet det er afgrøder, der på grund af deres udbredelse er helt afgørende for de økologiske landmænds mulighed for at sikre en stabil og økonomisk bæredygtig produktion. Der dyrkes i dag kløvergræs på 1/3 og vårsæd på 1/5 af det økologiske areal.

3.2 Resultater

I projektets afrapportering gives der udtryk for, at alle projektets forventede resultater er opnået. Der er således opnået øget viden om, hvordan udbytte og robusthed i vårhvede og vårbyg kan øges gennem gødskning og øget udsædsmængde. Resultaterne vil være med til at øge afgrødens konkurrenceevne i forhold til frø- og rod ukrudt. Forbedret konkurrenceevne betyder, at en større del af de tilgængelige næringsstoffer bliver brugt til at producere udbytte - i form af hkg, energi og ikke mindst protein. Disse resultater er direkte anvendelige for producenterne, og det er forventningen, at op imod 60 pct. af producenterne vil anvende projektets resultater inden for en fem-årig periode.

I forhold til kløvergræs er det blevet undersøgt, om en ændring i artssammensætningen i kløvergræs-blandingen kan være med til at imødekomme producenternes

ønske om at lade kløvergræsmarkerne ligge i flere år,

end det er muligt på nuværende tidspunkt. Forsøgene har dels givet viden om de kløvergræsblandinger, som anvendes af økologiske landmænd i dag, dels om kombinationsmulighederne for de fire græsarter; almindelig rajgræs, strandsvingel, timote og engsvingel. Afgræsningsundersøgelserne har endvidere vist, hvilke græsser og græsblandinger køerne foretrækker. Denne viden er vigtig for at være i stand til at optimere græsindtag under afgræsning, hvor udbytte bestemmes af en kombination af køernes ædelyst og kløvergræssets produktion.

3.3 Effekten for den enkelte landmand

Når kløvergræsset får lov til at ligge i flere år, opnås en lavere produktionspris pr. foderenhed, idet udgifterne til etablering af kløvergræs udgør en væsentligt del af produktionsprisen. Hertil kommer en forbedret ressourceudnyttelse, fordi maskinarbejde i form af pløjning, harvning og såning finder sted med flere år imellem.

Det er forventningen, at resultatet vil kunne sikre en økonomisk fremgang på 10-15 pct. i det samlede sædskifte, hvilket svarer til en forøgelse af DB II på 500-700 kr./ha. Den økonomiske fremgang er baseret på øgede udbytter i afgræsningsgræsmarken og lavere omkostninger til omlægning af marker.

3.4 Effekten for samfundet

Kløvergræs er den dominerende afgrøde på økologiske kvægbedrifter, og en lavere produktionspris på netop denne afgrøde vil påvirke de økologiske mælkeproducenters konkurrenceevne.

Hertil kommer, at landmanden udnytter, at kløvergræs opbygger en stor pulje kvælstof ved hjælp af kløverens evne til at fiksere kvælstof fra luften. Den opbyggede kvælstofpulje frigives over tid, når kløvergræsmarken pløjes, med den risiko, at den efterfølgende afgrøde ikke formår at udnytte hele puljen. Det betyder i denne sammenhæng, at længere levetid på kløvergræsmarkerne vil medvirke til, at kvælstofudvaskningen reduceres, idet udvaskningsrisikoen, når marken skal pløjes, er nogenlunde den samme, uanset om marken er to eller fem år gammel.

Herudover vurderes det generelt, at en kløvergræsmark opbygger op imod 1.000 kg kulstof i pløjelaget (0-25 cm) og 300 kg kulstof under pløjelaget for hvert år, den ligger som afgrøde. Ved pløjning og ved den efterfølgende jordbearbejdning mobiliseres det lettilgængelige kulstof til gavn for jordens mikroorganismer. Den sværere omsættelige del af kulstof-puljen lagres i jorden, hvilket dels har en positiv indvirkning på dyrkningskvaliteten, dels er med til at sikre et stabilt lager for den CO₂, der er flyttet fra atmosfæren til jordbunden.

De længerevarende kløvergræsmarkers indflydelse på jordfrugtbarheden er således en positiv miljøfaktor, både i forhold til et mindre kvælstoftab til miljøet og i forhold til at binde drivhusgassen CO₂. Sidstnævnte er med til at reducere koncentrationen af CO₂ i atmosfæren.

3.5 Formidling og implementering

Resultaterne vil blive anvendt i forbindelse med markvandring, hvor der sker en direkte formidling af resultaterne til producenter og andre interesserede. Herudover er der via projektet gennemført erfa-møder, ligesom resultaterne er formidlet via tidsskrifter og hjemmeside. Endelig vil projekresultaterne blive formidlet via Plantekongres 2016.

4.0 Økologiske Food Fighters 2015

Fakta om projektet:

Projektets titel: Fakta om projektet:

Projektets titel: Økologiske Food Fighters 2015

Tilskudsmodtager: Landbrug & Fødevarer

Bevilling fra Fonden for økologisk landbrug i 2015:

548 t.kr.

Projektets samlede budget i 2015:

548 t.kr.

Økologiske Food Fighters 2015

har gennem gennemprøvet koncept bidraget til at sikre vedvarende fokus på muligheder i den økologiske sektor blandt kommende madprofessionelle, både i forhold til deres egen personlige muligheder indenfor økologien, men også i forhold øge synligheden af økologien på fødevareuddannelserne uddannelserne

4.1 Projektets baggrund og formål

Food fighters konceptet er udviklet i 2005 af Landbrug & Fødevarer med henblik på at eksponere unge, kommende madprofessionelle for de muligheder, der ligger i fødevareklyngen på et tidligt tidspunkt i deres uddannelse. Formålet er at inspirere de udvalgte madambassadører (nu food fighters) via store oplevelser og relevante udfordringer, så de efterfølgende kan fungere som ambassadører i deres netværk og på deres uddannelser. Siden 2014 er food fighters-projektet blevet gennemført med et økologisk fokus, og fokus er rettet mod at give deltagerne en bedre forståelse for det at drive økologisk produktion og virksomhed. Det snævre fokus på økologien har til hensigt at inspirere de deltagende food fighters til at være med til at fremme økologien på fødevareuddannelserne, i deres praktikforløb og på fremtidige arbejdspladser.

Udvælgelsesprocessen af food fighters foregår per ansøgning, hvor der lægges vægt på at finde fagligt dygtige ildsjæle, som måske allerede har gjort sig bemærket på deres uddannelse. Flere af deltagerne har været vinder af erhvervsskolernes skills konkurrencer – ligesom det også vægtes højt, at ansøgerne på anden vis er entreprenante, engagerede studerende og i almindelighed er aktive på sociale medier som Facebook, Instagram og Twitter.

4.2 Projektets resultater

Projektet har i 2015 været bredt omkring i den økologiske fødekæde, hvor de udvalgte food fighters på deres 5-dages rundtur har besøgt økologiske producenter, økologiske køkkener, økologiske virksomheder samt prøvet kræfter med kunderne i detailhandlen. Til hvert besøg har én af de deltagende skulle skrive en artikel til det fælles food fighter idékatalog, som er blevet formidlet til interesserede på fødevareuddannelserne, via Dansk Handelsblad og til Landbrug & Fødevarers medlemmer.

Endelig har de deltagende food fighters skulle producere en fire retters menu til repræsentanter for branchen, hvor der i opgaven har været indlagte benspænd. Benspænd som har stillet store krav til deres opfindsomhed og evne til at se alternative løsninger, fx ved delvis at begrænse deltagernes mulighed for at anvende alle ingredienser eller fremstillingsmetoder.

Udover de bundne opgaver har deltagerne rapporteret om deres opnåede viden og erfaring via sociale medier, fx Twitter, Instagram og Facebook. Deres foretrukne emner har i høj grad omhandlet dyrevelfærd og miljø i primærproduktion. Efter endt forløb har de deltagende food fighters skulle holde mindst én skole- eller klassepræsentation om deres oplevelser med økologien for deres medstuderende.

Projektet har særligt i 2015 lykkedes med at få kickstartet dialogen omkring økologien på fødevareuddannelserne, hvor såvel tilrettelæggere som studerende har vist stor interesse for mere og bedre forløb omkring økologi. De deltagende food fighters oprettede efter eget initiativ 'Øko-ungdom', som tværgående forening for unge, økologiinteresserede studerende. Foreningen er videreført udenfor projektet.

4.3 Effekten for den enkelte landmand

Food fighterne udgør en del af fremtidens professionelle i fødevareklyngen. Projektets fokus er rettet mod at fremme forståelsen for økologien blandt de deltagende på en måde, som gør dem i stand til at fremme økologien i deres netværk og på deres uddannelser. Netværkseffekten er med til at øge fokus på økologien blandt de studerende, og har allerede nu resulteret i, at en række uddannelser arbejder mere integreret med økologien i deres uddannelsesforløb. Det sikrer et bedre rekrutteringsgrundlag for økologiske virksomheder og producenter, og det er således forventningen, at det på sigt vil føre til flere virksomheder og større beskæftigelse i den økologiske sektor.

4.4 Effekten for samfundet

Ved allerede tidligt i et uddannelsesforløb at skabe fokus på økologien sikres vedvarende fokus og orientering mod økologien, som kan være med til at sikre et bedre rekrutteringsgrundlag for økologiske producenter og virksomheder. Det økologiske marked har i de seneste år oplevet markant vækst, og derfor er det nødvendigt, at virksomhederne og producenterne er sikre på at kunne rekruttere den rette arbejdskraft, der allerede er fortrolige med og bevidste om værdierne i økologien. Projektet bidrager hertil ved vedvarende at arbejde for, at de studerende selv orienterer sig mod økologien, arbejder med den og i øvrigt fungerer som ambassadører herfor.

4.5 Formidling og implementring

Projektets resultater er formidlet via et trykt idékatalog. Idékataloget består af udpluk fra de artikler, som Food Fighterne har skrevet i forbindelse med deres tur rundt i branchen.

Idékataloget giver de kommende madprofessionelle mulighed for at kommunikere direkte til økologiske producenter og fødevarevirksomheder. Samtidig fungerer idékataloget som inspiration og oplysning om økologisk råvare- og måltidsproduktion til andre unge fra fødevareuddannelserne.

5.0 Bilag: Metode

5.1 Udvalgelse af projekter

Hver fondsbestyrelse i produktionsafgiftsfondene og Fonden for økologisk landbrug udvælger 2-3 projekter ved simpel udvælgelse til effektivvurdering.

Promilleafgiftsfonden udvælger seks projekter på tværs af driftsgrenene.

5.2 Tidspunkt for gennemførelse af effektivvurderingerne

Bevillingerne fra promille- og produktionsafgiftsfondene er 1-årige, og af denne grund gennemføres effektivvurderingerne i forbindelse med bevillingsårets afslutning.

5.3 Den teoretiske ramme

Promille- og produktionsafgiftsfondene giver til sammen årligt støtte til flere hundrede projekter inden for hovedformålene i landbrugsstøtteleven. Projekterne er meget forskellige i deres formål, indhold, projektprioritet, størrelse m.v.

For at gøre sammenligning på tværs af de udvalgte projekter mulig og meningsfuld er det afgørende, at effektivvurderingen for alle typer af projekter tager udgangspunkt i den samme teoretiske ramme.

Forandringsteori

Tilskudsmodtagerne bliver i forbindelse med ansøgningen bedt om at angive formålet med projektet, hvilke aktiviteter der ønskes gennemført, hvilke produktionsmål de gennemførte aktiviteter skal resultere i, og endelig skal de angive, hvilke effekter de på sigt forventer projektets resultater vil medføre, herunder fx mindre forurening, kompetenceløft, eller øget konkurrenceevne.

I den teoretiske verden svarer ansøgningsskemaet således til projektets forandringsteori. Temaerne i ansøgningsskemaet (forandringsteorien) hjælper den enkelte ansøger med at gennemføre en analyse af, hvordan den tilsigtede effekt skal nås. Gennem forandringsteorien beskrives, hvilke aktiviteter der skal gennemføres for at opnå de effekter for den målgruppe, som projektet vedrører. Herved sandsynliggøres, at de gennemførte aktiviteter på sigt vil medføre de ønskede effekter.

På baggrund af ovenstående kan der opstilles parametre for målopfyldelsen – dvs. hvilke succesparametre, der skal være gældende for, at projektet er gennemført succesfuldt.

Følgende kategorisering af mål bliver anvendt:

Aktivitetsmål udtrykker forholdet mellem input og aktiviteter. Ressourcer kan være penge, arbejdskraft el.lign., og aktivitetsmålet udtrykker dermed, hvilke aktiviteter der kan gennemføres med de input, der er til rådighed. Fx et demonstrationsforløb eller udvikling af en ny kombisti til farende søer.

Produktionsmål udtrykker det output/de resultater, de gennemførte aktiviteter skal resultere i. Fx at 300 personer deltager i en demonstration, eller at der er udviklet en ny kombisti til farende søer, som tilbydes på markedet inden for to år.

Effektmål vedrører den tilsigtede effekt af en indsats på det omgivende samfund. Fx øget konkurrenceevne, mindre forurening og/eller bedre dyrevelfærd.

Effektmålene kan både opgøres på kort og på langt sigt. Det kan imidlertid være vanskeligt at opstille parametre for den langsigtede effekt – og det kan være endnu sværere at måle effekten på langt sigt. Hvis målet på sigt eksempelvis er at øge konkurrenceevnen, kan det være svært at isolere effekten af det konkrete projekts indflydelse på konkurrenceevnen.

I sådan et tilfælde kan det være nødvendigt at anvende parametre på et lavere niveau som mål for den tilsigtede effekt. Dette forudsætter dog, at der er en forventning om, at der er en sammenhæng til den langsigtede effekt. Fx kan et projekt omhandlende optimering af indretningen af svinestalde, som øger landmandens produktivitet, anvendes som parameter/indikator for effekten på sektorens øgede konkurrenceevne.

For at kunne dokumentere, at et givet projekt kommer sektoren og samfundet til gode, er det væsentligt, at måleparametrene opgøres på så højt niveau som muligt. Da effektivvurderingerne i nærværende rapport er gennemført allerede et år efter projekternes initiering, kan det dog være vanskeligt at opstille måleparametre på højt niveau, idet de som regel først viser sig langt ude i fremtiden.

Som det fremgår af effektivvurderingerne i rapporten, er de målbare parametre således i vidt omfang relateret til outputt/resultaterne, som er meget projektnære, og dermed i mindre omfang relateret til de samfundsmæssige effekter.

Figuren nedenfor illustrerer forandringsteorien ¹.

Evalueringsmetode

Effektvurderingerne er gennemført med anvendelse af 'målopfyldelsesevaluering' og 'effektevaluering'. Den første tilgang har til formål at afdække, om målene med et givet projekt er opfyldt eller ej, og den anden tilgang søger at afdække de samlede effekter af projektet – både tilsigtede og utilsigtede effekter.

Begge tilgange er meget anvendelige men har dog også nogle ulemper, som er vigtige at være bevidst om. Målopfyldelsesevaluering vanskeliggøres, hvis de udmeldte mål med et projekt ikke er konkrete, operationelle og målbare. Men forudsat at målene er klart formuleret, gør tilgangen det muligt at vurdere, om målene er implementeret, og om indsatsen lever op til intentionerne. Effektevaluering har den ulempe, at det kan være svært at isolere effekten af indsatsen, og den opnåede effekt kan dermed skyldes andre faktorer end resultaterne fra projektet. Uanset hvilken evalueringstilgang der vælges, vil der være en række metodemæssige udfordringer forbundet med tilgangen. Det er vurderingen, at ulemperne ved de to beskrevne evalueringstilgange er håndterbare og i vidt omfang mindskes ved at anvende en kombination af kvantitative og kvalitative metoder, jf. beskrivelse heraf i det følgende.

5.4 Gennemførsel af effektvurderingerne

For at sikre sammenlignelighed på tværs af projekterne og en tilstrækkelig faglig dybde i effektvurderingerne gøres der både brug af spørgeskemaer (kvantitativ tilgang) og interview (kvalitativ tilgang). Metoderne beskrives nedenfor.

Kvantitativ tilgang – alle projekter

Alle projekter har besvaret et onlinebaseret spørgeskema indeholdende spørgsmål om, i hvilken grad projektet har opnået de resultater, der forventedes ved projektets start, og hvilke effekter for landmanden og samfundet det forventes, at projektet vil afstedkomme. Spørgeskemaet indeholder både kvantificerede, lukkede spørgsmål samt spørgsmål af mere åben karakter.

For at imødekomme forskelligheden i de vurderede projekter, bliver der anvendt tre forskellige skemaer til indsamling af information. Skemaerne er fordelt efter projekternes hovedformål. Der anvendes således et separat skema til vurdering af henholdsvis:

- afsætningsfremme
- forskning og forsøg, samt
- generelle projekter omfattende rådgivning, sygdomsforebyggelse, sygdomsbekæmpelse, dyrevelfærd, kontrol og uddannelse.

Projekter der er medfinansieret under EU-programmer placeres i en af de tre grupper efter en konkret vurdering af indholdet.

Som supplement til effektvurderingsskemaet gøres også brug af projektets tilskudsregnskab. Regnskabet er nyttigt i forbindelse med effektvurderingerne, idet det af regnskabet blandt andet fremgår, om alle projektmidlerne er anvendt, i hvilken grad projektet er gearret med midler fra andre steder, og hvilke eventuelle samarbejdspartnere, der har været involveret i projektet.

Kvalitativ tilgang - udvalgte projekter

Udover den kvantitative tilgang er der for de udvalgte projekter gennemført et dybtgående interview med projektlederen.

Formålet med interviewet er dels at spørge ind til detaljer i besvarelsen af de kvantitative spørgeskemaer, dels at spørge ind til særlige udfordringer, gevinster, processer m.v., som kan være svære at håndtere kvantitativt i et spørgeskema.

Effektiviseringsrapport 2015

Fonden for **økologisk landbrug**